

Spelmännens jubileumsstämman:

Lädervals och magdeburgerspel, träskofiol och släng-polskor!

— Ovanligt samstämt. Det är minsann en annan kvalitet på samspelet nuförtiden, sade Gustaf Wetter — med 105 spelmannsstämmor i Sörmland bakom sig — och myste i solen inne på Garverigården på Södertäljes Torekällberg. Där övade en manstark grupp sörmländska spelmän minuterna innan man marscherade till Råbygårdens tun för att öppna årets jubileumsstämman för Sörmlands spelmän. Mest applåderat

— Standardväder för en spelmannsstämman på Torekällberget, log Arne Blomberg, ordförande för Södermanlands spelmannsförbund, och såg upp mot de regntunga eftermiddagsmolnen. I dag blir det mest en ordinär spelmannsstämman — med litet gyllne jubileumskant.

— Våra långväga gäster kommer först på allvar till torsdagen när uppspelningarna börjar för Zornmärket. Men redan har vi gäster här från Skåne och Danmark!

GANGLÅT UNDER GULLREGNET

Det var rörligt och livligt på tidiga eftermiddagen uppe på Torekällberget — med lekande barn, spelmän i färgglada folkdräkter och en alltmär tätande skara publik.

Så spred sig de vackra tonerna av en åktsörmländsk ganglåt under gullregnet och de äldriga trädskronorna kring Torekällbergets damm. Och spelmännen vandrade upp mot Råbygården. Deras vackra dräkter speglade sig i dammens vatten. I spetsen gick Thure Enberg från Södertälje med Spelmannsförbundets gyllne fana — och Gustaf Wetter gav takten med svängande stråke.

"EN ÅRA FÖR KOMMUNEN"

— I vår strävan att öka kommunens kulturutbud har vi främst inriktat oss på att nå ut till allt fler människor. Här har spelmännen och folkdansarna en insats att göra av stor betydelse. Vi i Södertälje kulturnämnd är glada att dagens spelmannsstämman och den stora riksspelmannsstämman kommit att förläggas till Torekällberget. Det är en ära för kommunen! Och folkmusiken och folkdansen hör naturligt hemma på Torekällberget, sade rektor Stig Stenbom, ordförande i Södertälje kulturnämnd, när han invigningstalade på jubileumsstämman.

Så överlämnade Arne Blomberg första exet av ett nytt givet vykort till rektor Stenbom — med den gamle spelmannen Axel Fredrik Bergströms bild. Den gamle Ludgo-spelmannen har blivit något av en symbol för hela Kringellek-veckan.

"EN, TO, TRE"

Scenprogrammet inleddes med allspel. Först upp på scenen var Vappersta-Lasse med ett av sina 300 magdeburgerspel.

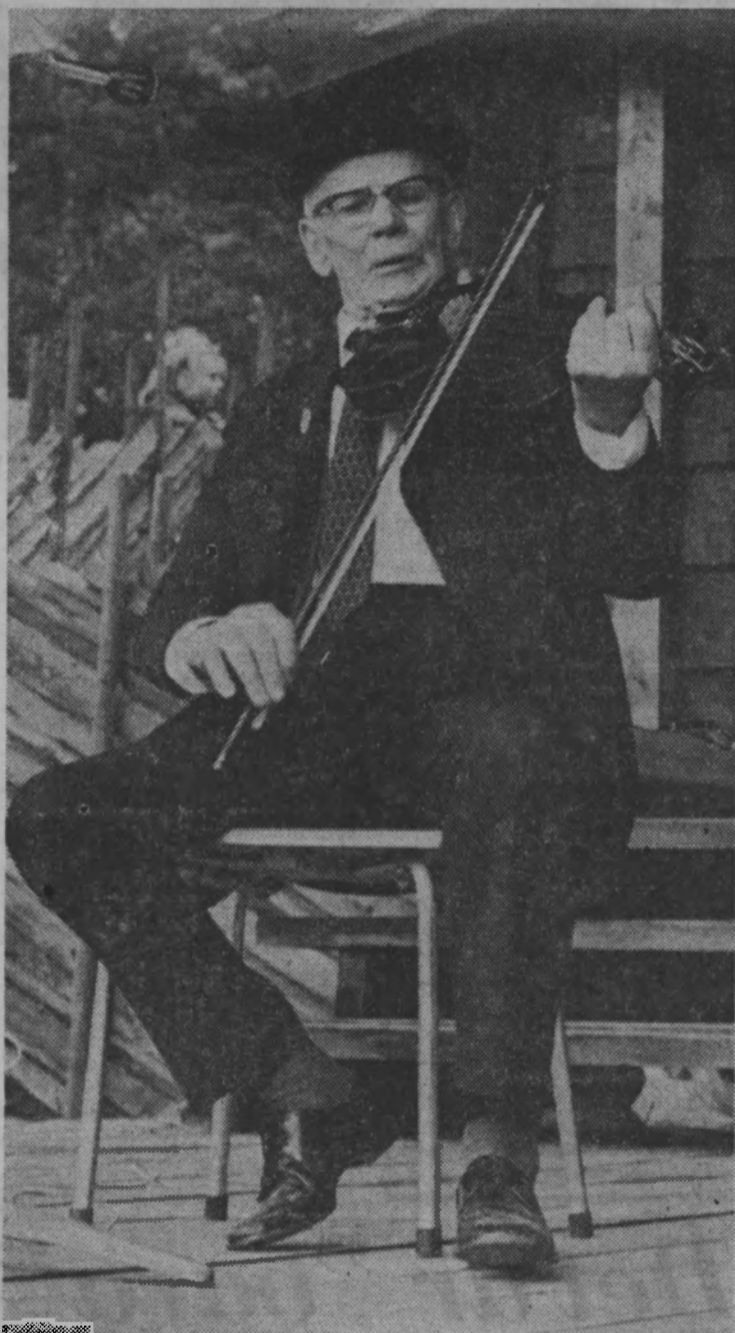
— En, to, tre! Se på mig och se glada ut, sade Gustaf Wetter till alla de sörmländska spelmannen under scenens gröna regn-presentation.

Gustaf Wetter — en av Sörmlands finaste låtupptecknare och vördad hedersordförande i Södermanlands spelmannsförbund — anförde sedan sina spelmän med eleganta böj av vänsterhandens fingrar och temperamentsfulla fotstamp. Han stod färgstark i solen — i svart rock, blå strumpor, gula byxor med röda knäband.

LÅT FRÅN KUSTEN

— Många av låtarna från kusten och skärgården i Sörmland har gått förlorade. Men några har tecknats upp, berättade Gustaf Wetter och presenterade en låt, efter Robert Nordström från Österhaninge — som tjä-

in slag under hela stämman blev uppvisningen av barndanslaget från Södertälje folkdangille. Och kring Vappersta-Lasse med sina magdeburgerspel trängdes fotograferna och smattrade applåderna. Men så är också Vappersta en unik traditionsbärare. Och de nutida spelmän som kan spela Elvira Madigan med darrton är sannerligen lätt räknade!

● 87-åriga Ivar Boström från Valla lät stämmopubliken lyssna till några valser efter sin far — de sörmländska "valsernas konung", Albert Boström.

nade dräng hos prästen och i 50 år var med i kyrkokören, "i den heliga sångens tjänst".

— Jodå det tar sig! Jag har varit med i snart 50 år och spelmännen spelar sina låtar bara bättre och bättre, sade Gustaf Wetter nöjt och så spelade man en glad polska — upptecknad efter en lotsförman i Oxelösund.

DANSANTA BRUDAR

Nästa punkt på programmet var en brudpolska efter "Lill-Gustav", Gustaf Andersson i Eskilstuna — "en förträfflig spelman från förbundets barndom".

— Brudpolskorna spelades inte så fort. Bruden var skyldig att dansa inte bara med sina närmaste släktingar utan även med honoratiorens. Efter en repris bara var det dags att byta partner, så bruden måste vara dansant, berättade Gustaf Wetter.

— Det var högst två spelmän med på bröllopet förr — en med klarinett och en med fiol!

RIDANDE SPELMÄN

Allspelet avslutades med en

hade som självklart inslag tal av landshövdingen och smattrande militärmusik — av Kungl. Södermanlands regementets musikkår.

OBYGGT MUSEUM

Man hade stort festtåg från Nedre Badparken, spelmanstävling på fiol, mungiga och näverlapp mellan ett 20-tal "bygdespelmän".

— Det var något storslaget över arrangemanget för 50 år sedan, tyckte intendent Bergquist och pekade i förbigående på att man i ett referat från hembygdsfesten skrev om Södertäljes nya museum, ett museum som ännu inte är byggt — 50 år senare! Han erinrade också om den musikfond som donerades till Södertälje av den gamle södertäljespelmannen Erik Hallén. Han bodde i en villa i närheten av Torekällberget.

PRAKTFULLA GÄSTER

Så var det dags för två "utländska" gäster att beträda scenen — spelmännen Henry Maek och Hagbart Engelholt från den danska dansgruppen Trepolsk.

En av spelmännen bar en magnifik stickad röd toppluva. Den andre hade svart, vidbrätad hatt, röd rock med gröna stickningar och rader av gyllne knappar.

GILLE FÖR LÅT OCH DANS

— Det här är en grupp som jag är mycket förtjust i. De har kommit med något som kan bli utvecklingsbart för framtiden — i sin kombination av danslag och spelmannsgille, sade Arne Blomberg och presenterade en västsörmländsk grupp — Vingåkers gille för låt och dans.

— Vi är en grupp som arbetar spontant, spelar med sörmländsk dialekt och har trevligt tillsammans, sade musikledaren Folke Andersson innan gillet unga flickor började dansa — i blå jeans och popiga tröjor — med dansare i tillknäppta folkdräkter. Allt medan fåren bråkade på Berget, i solgasset mellan de mörka regnmolnen.

SYMASKINSOLJA OCH MAGDEBURGARE

Sedan avlöste grupperna snabbt varann på scenen. Katrineholms spelmannslag spelade marscher — anförda av Thure Wedberg i ljus långrock. Några spelmän från Nyköping spelade ärvda låtar.

Så steg Vappersta-Lasse upp på scenen. Arne Blomberg radade upp gamla magdeburgare framför Vappersta som till publikens förtjusning berättade att det nog gick an att smörja speien med symaskinsolja!

När Vappersta-Lasse spelade sitt berömda "Handklaversdans från Vikbolandet" fick publikens långskägga ynglingar i jeans något förklarar i blicken och fotograferna flockade sig kring en av Sörmlands finaste traditionsbevarare — av ett stycke genuin folkmusik!

ELVIRA MADIGAN MED DARRTON

Sedan Vappersta-Lasse framträdde sist hos Södermanlands Spelmannsförbund har han blivit något av en rikskändis — med egen LP hos det mäktiga, statliga Rikskonserter. "Munspel och handklaver" heter skivan som inleder en ny, stor LP-serie med svensk folkmusik.

Och stämmopubliken fick lyssna till ett av skivans stora sagnummer — "Elvira Madigan", spelad på enradigt dragspel med darrton!

NYCKELHARPA OCH LÄDERVALS

Uppländskt inslag på stämman var Berit Sandström, fiol, med pappa Gösta, berömd nyckelharpespelare från Täby och en av domarna i årets Zornmärkes-uppspelning i Södertälje. Tillsammans spelade de "en rykande färsk hambopolkett" av Lars-Erik Jansson — som nyligen vann första pris i kompositionstävlingen i Tierp.

Så var det "hemmalagets" tur — Södertälje spelmannslag under ledning av Folke Nordemar, ett spelmannslag som också Solliden-publiken börjar att bli bekant med!

Man spelade bl. a. "Lädervalsen" som skomakaren Ragnar Sjölen skrev ned en dag i sin skomakarverkstad.

YNGST OCH ÄLDST

Plats på scenen blev det sedan för det yngsta inslaget i Södertälje spelmannslag — för unga Anneli Skogh — som med den äran spelade en "vals i dur och moll".

Nästa inslag på stämman var "en spelande pojke" — 87-åriga Ivar Boström från Valla som spelade några valser efter sin berömda fader, "valsernas konung" Albert Boström.

"DEN FATTIGES FIOLO"

— Träskofiolan var den fattige skånespelmannens fiol. Den tillverkades av en vänstersko som utrustades med stall och fyra strängar. Det hade de flesta spelmän råd till. Man spelade med låg fattning av fiolen.

Men den här fiolen är utrustad så man kan ha den under hakan, berättade Gustaf Wetter och spelade en skånevals på sin lustiga fiol — med spröd, nasal ton.

Efter ett sista scenframträdande — av Marmabygdens spelmannslags fyra spelmän — blev det dans på Bergets egen bana. Stämmans hjärtligaste applåder fick de åtta, unga dansarna från Tälje folkdangilles barndanslag — som med fart, charm och kläm dansade åländsk slängpolska, landskronakadrilj och amerikansk swardans. Innan det så blev dags för "buskspel", gav de danska danslaget Trepolsk ett smakprov på sina vackra danser. Mer dansk dans blir det på torsdag kväll — den 14 juni — på Södertäljes Estrad. "Kringellek" fortsätter i kväll — tisdagen den 12 juni — med en Körafton på Estrad.

CHRISTER DUKE
FOTO: KJELL GUSTAVSSON